

ПЕЩЕРЯТА И ПЕЩТА НА СЪРЦЕТО

7-ми октомври 2013, автор: **д-р Надежда Савова**

Каня ви да поемете с мен на поклонническо пътуване до манастира "Св. Антоний Велики", създаден от стареца Ефрем Светогорец в Аризона, САЩ. Само за броени години чрез стареца Ефрем, считан от много за светия още приживе, Бог сътвори чудеса в Америка като създаде 20 огромни манастира със стотици монаси и монахини, много от които - новокръстили се американци. Тези манастири се превърнаха в благодатни места на Светия Дух и духовни средища за православни хора от различни страни и култури, възрасти и професии. Поклонници се стичат целогодишно, за да черпят сили, за да посрещат всекидневните изпитания в света с непрестанната Иисусова молитва: "Господи, Иисусе Христе, Сине Божий, помилуй мене грешния".

Както окото нищо не може да види без светлина, така и душата не може да види своята немощ, ако не бъде тайнствено просветена от Самия Христос (Преп. Симеон Нови Богослов)

Поклонението ми започна на 15 декември 2012 г. от Сан Франциско, Калифорния, чиито съставни две думи в превод от испански означават "гореща фурна/пещ" (калиентефорно). Именно символът на пещта съпътстваше и цялото поклонение, което обхваща периода около светлите Рождественски празници. Нека си припомним, че името Витлеем също е свързано с пещ, тъй като означава "Къща на Хляба" на иврит. Сякаш неслучайно на иконите, изобразяващи Христовото Рождество, пещерата, в която се ражда Богомладенецът, се рисува подобна на пещ: онази, в която се ражда Хлябът на

Живота. И може би пак неслучайно в славянските езици думите "пещ" и "пещера" споделят един общ корен?

По време на поклонническото ни пътуване през Аризонската пустиня, в последните дни на поста и в радостта на Рождеството, осъзнавах все по-ясно как човешкото сърце, паднало по свой собствен избор и изгонено от Рая, е подобно на Витлеемската пещера - някъде на края на града, тъмна и студена, ала пещера, в която въпреки всичко Христос иска да се роди. Само от нас зависи дали ще поканим вътре, на топло в пещерата на сърцето си Него и Неговата Майка. Веднъж изберем ли Христос да е наш гост, толкова повече Той ще ни изпълва със светлина, за да можем все по-добре да виждаме нечистотията и греховете си. И какво истинско чудо е, че тогава осъзнаването на греховете не ни сломява духом и не поражда униние у нас. Но напротив - носи радостна тъга, родена от поетата Христова любов, чрез която ставаме и по-чувствителни към греховете си. Така Бог ни пази от гордост.

Поклонението ми в Калифорния, щат станал дом на големия съвременен чудотворец свети Йоан Максимович (Сан Франциски), започна с необичайна компания: игумена на манастира на отец Серафим Роуз в Платина "Св. Герман Аляскински"; Димитър - българин каубой, който в много отношения живее като монах в света и неговия кон, който той взе заедно с нас в ремарке до Палм Спрингс, където прекарва зимите на топло, за да язди. Отец Иларион идваше от искрена загриженост към Димитър, който е негово духовно чедо и същевременно истински близък приятел, за да му помага по дългия изморителен път. Той щеше да се върне обратно в Платина веднага щом пристигнем в Палм Спрингс, а моят план бе да продължа от Палм Спрингс към Аризона и манастира "Св. Антоний" заедно с Кристофър (Христофор), мой приятел от църквата на свети Йоан Сан Франциски, който живее в Лос Анджелис и щеше да ме вземе с кола от Палм Спрингс. Кристофър в момента работи по развитието на световен православен сайт за добри практики на социални дейности по цял свят.

Един ден и една нощ преди да заминем прекарах в манастира в Платина, в църквата и на гроба на отец Серафим Роуз. На излизане от храма до трапезарията забелязах новопостроена глинена пещ. Отец Иларион ми каза как сам се е научил и я е построил само за два дни, а аз му разказах как в Хлебните Къщи в момента развиваме програма наречена "Пещи за Мир", чрез която искаме да строим пещи за и заедно с хора в бедни квартали и различни култури като форма на общностно средище: своеобразно огнище на сътрудничество и обич между хората, където заедно да замесват приятелства. Идеята много му хареса. "Огънят пречиства, именно както огънят на Светия Дух слиза в нас когато се разкаем и искрено помолим Бог да събере сърцето и ума ни, за да примири и съедини всички наши части: разум, душа и дух. Както в пещта тестото се променя чрез здравите връзки,

които формират една обща субстанция и раждат цялостен хляб, така и Божия огън ни прави цели, откъдето и думата целомъдрие!", каза отец Иларион. Усмивнах се на метафората: като духовен старец той знаеше да говори на езика на всеки човек, а моят е езикът на хляба.

Когато го попитах къде е научил как да строи пещи, той чистосърдечно възкликна: "Ами как, просто се научих с питане и книги... не е важно да знаеш нещо с ума си, а със сърцето да искаш да го научиш. Запомни, важно е сърцето, само и единствено сърцето; със сърцето можеш и да се учиш, и да учиш другите, без да имаш нужда от ума, докато ума сам по себе си не може да комуникира нищо към другите."

Тези думи на отец Иларион останаха като ехо от камбани да звучат в мен, и при сбогуването ми със светините в храма "Св. Герман Аляскински" отново усетих силата им в една нова икона на Свети Иван Рилски, нарисувана съвсем по детски. Чудех се коя е ръката изписала този толкова одухотворен образ на светията: беше явно, че авторът е рисувал най-вече със сърцето си. Отец Иларион ми разказа, че била възрастна българка, която искала да нарисува светията преди да почине и да дари иконата на манастира, защото „чудеса се били случили в живота и" и по молитвите на Свети Иван и на Свети Герман Аляскински. Тази жена се бе "научила" да рисува в последните месеци на живота си, не за да постигне артистично съвършенство, а за да използва още един, творчески език, на който да слави Бога: тя с писането на икона, а отец Иларион с построяването на пещ.

На следващия ден, на празника на Свети Николай по стар стил, 19 декември, потеглихме с отец Иларион и каубоя Димитър за Палм Спрингс, молейки се пред малката иконка на Свети Николай залепена за стъклото на колата през целия път, по бензиностанции и ресторанти за бърза храна. По пътя на юг четохме книгата на Митрополит Йеротей Влахос "Православна Психотерапия," тъй като след години четене на стотици православни книги, Димитър с благословията на отец Иларион бе избрал да препрочита три основни автора, за да се вгълби в техните писания: митрополит Влахос, стареца Порфирий, стареца Паисий Светогорец (и книгата на стареца Тадей от Сърбия "Каквито са мислите ти, такъв е животът ти", издадена и на български език).

Споделих с отец Иларион за това как един свещеник на конференцията "Православна Психотерапия" в Гърция през септември 2012 г. нарече терапията с хора, която правя чрез хляба "Психотерапия", тъй като "психа" на гръцки значи "меката част на хляба", а "психи" означава "душа", откъдето и думата психотерапия. Отец Иларион и Димитър се разсмяха. Съгласиха се, че работата с тесто и ароматът на прясно изпечен хляб със сигурност са терапевтични, като отец Иларион си припомняше детството си, когато майка му правела за вечеря топли гофрети с разтопено масло и ябълково сладко и как този аромат винаги му припомня дома и майчината грижа. Неговите думи сякаш бяха ехо на думите на Митрополит Иларион, главата на руската църква зад граница (РОКОР), с който в началото на декември говорихме за Хлебните Къщи като потенциални православни културни центрове и фурни към раждащите се православни църковни общности в Латинска Америка. Тогава Митрополитът се съгласи, че общностното месене на хляб наистина може да бъде голям магнит

за хората, сещайки се как в Австралия любимото му нещо като дете било да меси пирожки с монахините в манастир близо до Сидни.

Вечерта, празнувайки Свети Николай, разказах на отец Иларион за българския Никулденски рибник (цяла риба увита в тесто), който деца в град Златарица (Великотърновско) правят заедно всеки Никулден във втората Хлебна Къща културен център, която се роди в България след габровската. Деца от пет етноса обединени от любовта отвъд културните си разлики! "Моментите, в които съумяваме да се приемем едни други отвъд разликите и предразсъдъците" коментира отец Иларион, "са именно моментите, в които Христос говори най-силно в нас тъй като съумяваме да видим Него в ближния, създаден както всеки един човек по Божий образ и подобие. Но за да стане това, нужно е сърцето да не бъде болно". Говорихме също за това как целият наш живот е процес на лекуване на сърцето. Всички проблеми се коренят в разкъсването и „разхвърлянето“ на душата и единствения лек е обединието на всичките ѝ части - "целомъдрието" - а именно колко е ценно да започнем да виждаме мъдро с очите на сърцето си. "Само Христос може да излекува сърцето" каза отец Иларион с топла усмивка, "но важното е ние да осъзнаем, че сърцето е болно и има нужда от лекар. Само тогава то може да започне да се пълни със смирение и тихо да шепне на Христос за лек." Отецът, уповавайки се на светите отци, посочи как три са основните страсти, в които се коренят всичките ни проблеми: угаждане (сетивно, психологическо), любов към славата (търсене на признание, гордост, т.н.) и любов към придобивките (вещи и хора).

На другия ден пътувахме покрай планините Сиера Невада и през пустинията Могаве край кактуси високи колкото дървета. По време на пътуването, запитях как и кога човек се научава да обича Бога, така както светиите са го обичали. След неочаквано за мен дълга тишина, отец Иларион се усмихна, но с ясно осезаема тъга и каза: "Никога! Ако усетиш, че си все по-добра и обичаша, или че обичаш Бога достатъчно, това значи, че си далеч от Него. Колкото по-истински обичаш, толкова повече ти се струва, че любовта ти е малка. Ключът към всичко е смирението: то е най-силното ни оръжие срещу лукавия. Важното в духовния живот е да не очакваме нищо, да нямаме предварителни идеи за това какво би трябвало да чувстваме като добри християни, а смирено да се надяваме, че все повече и повече ще проглеждаме и виждаме греховете си, молейки се искрено като деца към нашия родител Христос да ни прощава. Само в следствие на това постоянно смирение, изживяно без самонаказване или униние, а с непрестанна радост от Божията любов, въпреки нашите падения, само в следствие на това нарастващо самопознание и смирение би могла в сърцето да влезе Божията благодат и да станем проводници на Божията любов. Но дори когато това стане, то ще стане незабелязано, Христос ще влезе в сърцето тихо, кротък и без натрапване, без дори да го усетим, именно за да можем да продължим до края на живота си да не спираме да го търсим. И обратно - почувстае ли, че все повече обичаме и че ставаме все по-

добри, то тогава е почти сигурно, че ще паднем в най-честия и за жалост най-сладкия, но смъртен грях: гордостта и самолюбието".

Слънцето заспиваше сякаш потопено в течно злато над розовите камъни и посребрени корони на ниските "опушени дървета", приличащи на кълбета дим от лулата на стар индианец. Беше невъзможно човек да гледа тази тиха красота и да не я нарече "божествена", да не усети поне за миг мир в подредения хаос. "Най-важното, за което можем да се молим на Христос", с мекота говореше отецът, уморен от пътуването по пустинните пътища, "е все повече и повече да ни разкрива скритите мотиви на нашите мисли, чувства и действия, за да можем да се разкайваме за тези мотиви, обикновено вкоренени в самолюбие и егоизъм. Видим ли корените, Бог може да ги изкорени толкова лесно колкото Той и сее семената на добродетелите."

Пристигнахме в Палм Спрингс късно вечерта. "В заключение на разговора ни" усмихна се и каубоят, "по-добре е да сме лоши християни в покаяние, отколкото опитващи се да бъдем добри християни в гордо очакване". В тези привидно странни думи имаше толкова много мъдрост!

На другия ден, 20 декември, отец Иларион излетя обратно за Платина. Преди да замине го помолих да ми даде простичък и практичен съвет как да започна процеса на самопознание и смирение. Отец Иларион ми каза да започна да си водя дневник, в който всяка вечер, на тишина и насаме с Христос, да анализирам всички мои мисли, чувства и действия и да се питам за мотивите ми за тях. Тогава съвсем искрено, със собствени думи ще дойде разкаянието за тях пред Христос, който седи до нас като най-близък приятел и любящо чака да му споделим как е минал денят ни и да го помолим за помощ в следващи подобни ситуации да действваме различно, с "предварително планирана доброта", подготвяйки разположението на сърцето си. Тогава, след моментите на самоанализ, самоопознаване и разкаяние, идва момента на молитвата, и това е момент, в който най-важна е сърдечната молитва, със собствени думи, прости и откровени, по детски. Отецът нарече молитвите в молитвеника "азбука за езика на молитвата", те са ни нужни в началото, но не са нито задължителни, нито ограничаващи, а са само първите стъпки на прохождания християнин. Най-важен е моментът, в който дълбоко сме се разкаjali. Тогава можем да започнем и с Иисусовата молитва, като броят на молитвите и позицията, в която се казва (дали седнал или прав, дали с кръстни поклони или с пълни поклони до земята) зависи от човека. Постигането на истинска връзка между православния християнин и Бога може да се осъществи само в условия на искреност и любов, а не чрез серия от сухи правила. Това е жива практика, която се развива органично заедно с развитието и движенията на душата. "За духовния живот няма рецепта: всичко е индивидуално за всеки човек, тъй като всеки е важно да развие директна, личностна връзка с Христос, отвърна отецът в отговор на моите настоявания за "молитвено правило". "В манастира (Платина) нашето молитвено правило е т.нар. "Оптинско 500": 300 Иисусови молитви, 100 молитви "Пресветая Богородице, спаси ме", 50 молитви към личния Ангел Хранител и 50 молитви към всички светии "Всички светии, молете Христа Бога за мен, грешната/грешния". Но отново отецът подчерта, "това е само азбуката, а след това започва свободното говорене. Не е важен броят на молитвите, тъй като това е директен разговор с Бога, а важно е да говорим с Него с любов, смирение,

спокойствие и най-вече искреност. Именно така, постепенно и неусетно, сърцето ще започне да се пълни с любов, която ще го стопля като пещ, но без дори да го усетим."

С мисълта за сърцето като потенциална пещ, но през повечето време за жалост студена пещера, потеглих отново на път, на 22 декември, от Палм Спрингс към манастира "Св. Антоний", където край огромната манастирска пещ осъзнах дълбоки истини в лекото чувство за хумор на хлебаря, отец Сава. Пристигнахме точно в полунощ, в компанията на пълната луна, която посребряваше заспалата пустинна равнина и изглеждаше сякаш никога няма да стигнем. В момента, в който вече мислехме, че сме се загубили и че скоро ще стигнем края на света, на далечен хълм пред нас видяхме светлина, фар надежда, и скоро различихме силуета на малък бял параклис със своя кръст светец в нощта. Това бе параклиса на Свети Пророк Илия, от който през следващите дни щяхме да се любиме на Божиите краски на залеза и изгрева.

Почти веднага след като пристигнахме започна службата, в 1 сутринта по Атонския типик, като цикълът от ранни служби и малко сън, накъсан през деня и нощта на блокове по няколко часа, веднага създава усещането за вечност: губи се представа за време и пространство в земния, светския смисъл на тези думи и цялото място се превръща в една секунда вечност, в която човешкото сърце казва веднъж и завинаги "Господи Помилуй", а Бог отвръща с "Радвайте се!", "Блажени сте...".

През първият ни ден в Св. Антоний се разходихме през невероятно красивите алеи на манастира преливащи от екзотични плодови дървета, фонтани, палми и кактуси, сред които се извисяват 5 големи църкви, всяка от които в свой специфичен архитектурен стил от някоя от православните страни, така че се получава малък музей на открито на различните православни архитектурни стилове: централната църква Св. Антоний във Византийски стил с голям кръгъл купол; Св. Николай със смесен Византийски и румънски стил (с дървен хексагонал купол); Св. Георги, откън във Византийски стил, но отвътре почти изцяло в Руски стил, с таван целия украсен в геометрични мотиви приличащи на Витлеемската звезда от дърво; Св. Димитър - малък параклис в смесен румънски и руски стил; Св. Серафим Саровски - малък дървен отворен параклис сред една градина пълна с цветя, изцяло изграден в руски стил и целият от дърво.

В основния храм "Св. Антоний" на олтара до иконата на Св. Йоан Предтеча има икона на Св. Серафим Саровски, което виждам за първи път в гръцка църква в Америка, а може би и по света, тъй като обикновено почитаните светии са за жалост дефинирани от етническият им произход. В този случай обаче бе ясно едно: националната принадлежност бледнее и остава назад пред единението ни като Божии чедо. И макар често да съм чувала да обвиняват стареца Ефрем за това, че налага всички негови манастири в Америка да използват гръцки език, то не става въпрос за повърхностен етнофилетизъм, а за това да се използва оригиналният текст на богослуженията като обединяващо слово за всички.

Следобядът старецът Паисий, игумен на манастира и духовно чедо на стареца Ефрем, ме прие за разговор и изповед, след като няколко часа чаках на опашка

заедно с други поклонници. Старецът изповядва и напътства хора по цял ден, между утрешната и вечерната служба, с неуморна блага усмивка. Той често повикваше хора без да спазва реда по списък, тъй като знаеше от Бога кой има по-голяма и належаща нужда. Когато влязох при него, се стъписах от ясно усезаемия мир в малката стаичка и се притесних, че ще разруша този покой със своя вътрешен шум. Но старецът Паисий ми се усмихна благо и ме прикани да не се притеснявам, да отворя сърцето си, посочвайки ми иконата на Св. Паисий (Величковски), почитан много в Америка като просветител на Балканите и възродител на Исусовата молитва. Започнах с объркани мисли, разкази и въпроси и изведнъж замлъкнах: безпределната благост и кротост в очите му бяха всичко, от което имах нужда. Старецът се усмихна на внезапното ми мълчание. *"Просто помни", каза той с неподправена обич в гласа, "ние всички винаги сме само на един косъм Божия милост от извършване греха на другия, така че никога не мисли, че духовно си или добре или пък ужасно зле, никога не съди себе си спрямо другите, просто се "само-обвинявай" (наблягайки на тази дума), но само толкова колкото е полезно, за да не обвиняваш другите... научи се винаги да благодариш и да се радваш...ликувай, че Бог те обича независимо от греховете ти, като той за разлика от всички останали познава истински сърцето ти."*

След това напътствие, по благословията на стареца, отидох да се запозная с хлебаря и да видя пещта на манастира. Хлебарят се казва отец Сава, усмихнат млад монах от арменски произход станал православен, запретнал ръкавите на расото си цялото оцапано с брашно. Той се зарадва да се срещне със сродна душа и веднага започна да ми разказва как построили пещта. Аз обърнах специално внимание на малкото олтарче, което отец Сава си беше направил в една ниша до пещта, наредил там Божията майка и своят светия покровител. От дясно на пещта на стената имаше друга икона, която директно се свързваше с пещта: образът на тримата младенци от Стария Завет оросени с роса от ангела в пещта, като те се споменават в причастните молитви, защото пещта се счита за първообраз на Пресвета Богородица: в нея Огънят на Светия Дух е влязъл, за да се възплъти, но не е обгорил/опалил девствената утроба.

Попитах отец Сава за чудеса свързани с хляба и той ми разказа най-любимото му, според монах от Света Гора. Чудото е на Света Богородица в манастира Св. Павел, където тя сама „изскочила“ от Своята икона, за да меси хляб заедно с един млад монах, доскоро послушник, който искрено я помолил за помощ! Омесила хлябовете с монаха, след което пак „влязла“ в иконата и другите монаси познали по вкуса, че този хляб е "неземен" и му повярвали! Друг път пък една обикновена жена редовно виждала Божията Майка да мие чиниите редом с монахините, в малък манастир някъде в Америка.

След вечеря останах известно време сама пред иконата Всецарица Аризонска, специално нарисувана за манастира и вече чудотворяща. Стоях пред Света Богородица на трона и не можех да повярвам, че царица би мила съдове и месила хляб, както ми разказа отец Сава. Но после се сетих за Св. Юлияния Олешанска, която бидейки принцеса (в провинцията Муром в Русия, близо до Дивеевската обител на Св. Серафим Саровски) денонощно месила килограми

хляб за хората в Муром по време на глад и затова се рисува най-често с комат хляб в ръка. Тя е една от малкото светици, които са били омъжени и са живяли в света без монашество, но със сърце отдадено изцяло на Христа (Именно затова много от новопокръстените православни американци приемат името Джулиана за кръщелно.). Радостта от служението бях изпитала и аз този ден, след като ми бяха дали послушанието да излъскам всички полюлеи в храма в подготовка за Рождество и аз осъзнах, че само по този начин можех да са кача толкова нависоко, да видя красивите детайли на танцуващите ангели по полюлея, и да погледна отгоре: само ако първо служиш, би могъл да се извисиш, и то ако е истинско, никога няма да усетиш каквото и да било извисяване, а чисто и просто по-добра, по-отвисоко и нашироко гледка към полето на греховете.

Потънала в погледа на Божията Майка, изведнъж почувствах колко всъщност простички са Божиите принципи на действие и на държание спрямо творението Му и следователно същата простота важи и за нас. На Бог всъщност му е абсолютно непознато чувството на гордост! Ясно виждаме това в момента, в който Христос се навежда да умие краката на учениците, включително и на този, който знае, че ще го предаде същата вечер. Колко по-красиво от притчата, която видях за първи път изобразена на икона именно в Св. Антоний, където Христос работи с пот на челото да отдели житото от плевата: "Лопатата е в ръката Му, и Той здраво ще очисти гумното Си, и ще събере житото Си в житницата, а плевата ще изгори в неугасим огън" (Матей 3:12). Явно е, че Бог сам не пести силите си, опитвайки се да ни спаси като ни служи с безкрайната Си, дълготърпелива любов. Той никога не е изпитвал гордост - от това че е Бог - а само и единствено любов - именно поради това че е Бог - докато ние, поради това че сме сътворени от нищото и сме склонни към промяна, само ние сме могли - и сме избрали - да познаем злото именно заради гордостта ни! Пътят към Бога и към ближния е един: само когато искрено се смирим и послужим на другия можем да се доближим близо до него и да видим красотата в сърцето му.

И така, на Бъдни Вечер, след като се сприятелихме с отец Сава, той ни покани да отидем да видим залеза от параклиса на Свети Пророк Илия, за който той имаше ключ, тъй като освен с месенето на хляб се занимаваше и с всякакъв вид строителство, от бъркане на бетон до полагане на каменни основи. Цялото небе над манастира тази вечер гореше в чуден огън, сякаш неземна пещ в която ангели оросяваха сърцата ни с тръпката от радостното предвкушане на Христовото раждане само след няколко часа. Сред пламъците на залеза бавно изгря малка звезда, сякаш Витлеемската майка бе пратила при нас своята дъщеря Зорница.

Рождественската служба започна точно в полунощ. Навън бе неестествено тихо, цялата природа чакаше с притаен дъх да се случи най-великото чудо. В небето, една ярка звезда безмълвно, но ярко бдеше, бе дошла от далеч, чак от Витлеем до Аризона. И ние хората се движехме тихо, благоговейно, като постепенно църквата се пълнеше с деца и семейства без децата да плачат или да се оплакват от ранния час, защото бе ясно, че са закърмени с усещането за реалното Божие присъствие в Светата литургия. Всички се наредихме на опашка, за да минем при стареца Ефрем за благословия. Виждах отдалеч в гръб как с бавна нежност той благославяше с огромно внимание всеки един от богомолците. Ала когато заставах пред него и погледнах в лицето му, бях

поражена от такава неописуема, неподправена и необятно тиха любов, че от очите ми бликнаха сълзи без дори да съзнавам как и защо...явно пещерата на сърцето ми бе за миг болезнено осветена от пламъка на стоплената сърдечна пещ...

Няма думи, с които да може да се опише Божествената Литургия, тъй като тя не е човешко творение, а велико Богооткровение, но в празничната Света Василиева литургия имаше един момент, една Светогорска традиция привнесена в Америка от Стареца Ефрем, който може би най-ярко олицетвори необятната красота на тайнството: моментът, в който монасите запалиха свещите на големия полюлей спуснат от купола и започнаха да го въртят докато той не пое свой собствен ритъм на кръгови движения, външния обръч в една посока, вътрешния полюлей в друга, без двете противоположни движения да се неутрализират, а като се укрепяха и допълваха едно друго. Танцът на полюлеите изобразяваше ясно танца на ангелите, които навярно в този момент заедно с нас служеха Светата Литургия...небе и земя, ангел и човек, примирили се в едно цяло в малкото тяло побрало безкрайния Бог, раждащо се в този миг пред нашите очи...Скоро след това, малкото Божие тяло влезе и в телата на всички в храма, които станаха причастници на Светите Дарове, Кръвта и Плътта (Хляба) Христови, стотици хора за свето Причастие без никакъв шум, а с тихо благоговение, както влѣхвите се поклонили пред Христа. Кръглият купол на храма ни бе обгърнал в своя топъл кръг като тиха майчина утроба, чистата утроба на Пресветата Дева, която ражда и нас и Своя Син вътре в нас, неуморно и без ропот в нашите сърдечни пещери избрали единствения път на очистването и преобразяването.

След службата към 5 сутринта с литийно шествие на всички монаси с иконата на Рождество се отправихме към празничната трапезария, с маси отрупани с топли хлебчета със сирене (сигурно незнайно за повечето поклонници) излезли изпод любящите ръце на отец Сава. След трапезата, хлебарят повика мен и Кристофър да отидем в пекарната и там ни даде личен подарък, който бе приготвил за нас с неподправена обич, по детски, с очи искрящи от нетърпението да ни зарадва: две топли "хачапури", традиционни грузински питки (подобни на българските пърленки) със сирене, тъй като предната вечер като му разказвах за мисията на Мрежата от Хлебни Къщи, той много се вдъхновни от идеята да възраждаме и строим традиционни местни пещи, така че хората заедно да се научават да правят и пещи от глина. Така се заговорихме за Грузия и тяхната пещ тоне, в която пекат хачапури. Разговорът ни продължи няколко часа чак до изгрева на слънцето в 6:30 ч. Говорихме си също за това как може и трябва християните да възраждаме екологичното земеделие и все по-близката грижа за земята и връзката с храната ни, от това да гледаме житото си до това да месим хляба си, винаги с молитва и благодарност към Бога.

На сбогуване видях до пещта на стената икона с образа на сцена, която приличаше точно на Витлеемската пещера, но в нея не бяха Божията майка и Христос, а седем младежи, които изглеждаха мъртви. Помислих си, че са мъченици изгорени в пещ, но забравих да го попитам за тях и дилемата остана. Само след няколко часа Бог ми откри кои са светиите: същия ден по обяд се сбогувахме със "Св. Антоний" и се запътихме към Манастира "Св. Паисий Величковски" (женски манастир, под Сръбската Православна Църква в Америка, но изцяло създаден от покръстени американки монахини). Манастира

е на неверооятно красиво място, във високите части на пустинята на фона на величествени заснежени върхове, и има няколко старинни дървени сгради, между които и малък параклис, както и голяма нова църква посветена на Успение Богородично със специален параклис, посветен на св. Николай.

Като покровител на Мрежата от Хлебни Къщи, Св. Николай Мирликийски вече неведнъж бе правил явни чудеса за създаване на хлебна мрежа по света, а тук също се случи чудо, но може би този път бе по молитвите на Св. Николай Велимирович, тъй като в стаята за гости се запознах със съпругата на сръбски хлебар от Чикаго, за който ми казаха само преди седмица в Платина и ми бяха препоръчали да се запозная с него. Съпругата му, покръстена американка, с радост каза, че биха искали да развият Хлебна програма в тяхната нова фурна, която ще отворят до няколко месеца, тъй като все им се искало да използват хляба за нещо повече от храна за тялото, но и за духовна храна, така както Христос ни дава нашият хляб "насъщний". Освен това, говорихме и със семейството хлебари в градчето до Манастира "Св. Паисий" (покръстили се американци с 5 деца), които също се заинтригуваха от методиките и програмите и изявиха желание до няколко месеца да се развие програма и при тях. Така за няколко часа, по молитвите на Св. Николай ("Новия Златоуст"), се заквасиха две Хлебни Къщи и открих и нова икона, която да присъства в тях, а именно иконата от манастира Св. Антоний.

Иконата, която бях видяла при отец Сава, се появи в църквата, посветена на Св. Анастасия Сръбска: старинна руска икона, сигурно на поне 150 години, на която образите едвам се виждаха, но беше ясно, че са същите седем.

Монахинята ми разказа историята им: по време на гоненията през римско време, седем младежи от Ефес избягали извън града и се скрили в една пещера, в която Бог им дал благословен сън за 100 години. Когато се събудили, никой от тях не си дал сметка, че са спали толкова дълго, мислили си, че е било само ден и че гоненията продължават, така че само един от седемте излязъл да отиде на проучване и да потърси храна, но когато се опитал да купи хляб, продавачът се почудил на странните монети от преди век!

Времето, което за тях било като ден, а за другите 100 години! Същата идея прозвуча отново само два дни по-късно, в една детска песничка, която ми изпя съпругата на отец Мартин, при който отседнахме в Лос Анджелис. Презвитера Сара запя една американска детска песничка за това как един човек се молил на Бог да му разкрие какво е времето. Най-сетне Бог му казал, че за Него милион години са една секунда; "А какво е за Теб, Боже, милион долари?", попитал пак човека, и Бог отговорил "една стотинка". Тогава човекът помолил Бог за една стотинка, а Бог отговорил: "Добре, само изчакай секунда". Ако разберем и оценим важността и смисъла на всяка секунда като дарено късче от вечността, то думите на Отец Мартин биха били постоянно приложими: всяка секунда, особено тази, в която ни идва лоша мисъл към някого - сравнение, завист, осъждане, неодобрение или гордост - всяка една такава мисъл трябва да посрещаме като радостен повик за молитва към Бога, молейки Го да благослови другия човек и да даде на моето сърце дара на смирението.

На 30-ти декември, след литургията в храма "Покров Богородичен" в Лос Анджелис се сбогувах с отец Мартин и презвитера Сара, както и с Кристофър,

който остана в Лос Анджелис. Заедно с мой приятел българин от Бостън, Борислав, завършил там богословие в Семинарията "Свети Кръст", потеглихме към Сан Франциско, за да празнуваме там Рождество Христово по стар стил със Свети Йоан в Неговия храм. Знаехме, че по пътя ще посрещнем Новата Година, но нямахме планове за празненство, тъй като за нас най-важното бе да можем да участваме в Светата Литургия за Свети Василий Велики на първи януари (което означава празненство най-късно до полунощ). И така, за новогодишното празненство Бог ни доведе на най-доброто, макар и необичайно (тихо) място: църквата. Озовахме се в гръцкия храм "Св. Варвара" в Санта Барбара, където имаха вечерна тържествена литургия (вместо сутрешна служба на другия ден) в чест на Свети Василий Велики от 5 до 6:30 часа следобяда, последвана от празнична вечеря (саможертвено приготвена основно от свещеника, отец Симон).

В 9 вечерта отбелязахме Нова Година на източния бряг, с кадри от Ню Йорк, а ние още часове преди това вече я бяхме отпразнували заедно с България по телефона с нашите близки. Преди полунощ повечето си бяха тръгнали, уморени от вечерната Литургия и без желание за стандартните новогодишни препиване и преяждане. И така двамата българци се озовахме в полунощ на Нова Година в малкия храм на хълма над океанското градче, на тихо и необичайно за нас, които сме свикнали с гърмежите в България, под малкия купол и абсида с блестящата мозайка...

За новата година си пожелах едно единствено нещо: по примера на Свети Силуан Атонски, който винаги се е молил за всички, помолих се и аз всички народи на земята да не живеят повече далеч от топлината на Божествената пещ (Бог Отец), в която Огънят (Светият Дух) изпича Хляба на Живота (Бог Син). "Слава във висините Богу, на земята мир, между човешките благоволение!". Нека през новата 2013 да подклаждаме тази радост в душите, защото Бог иска в нас да събере небето и земята, като пече в сърцата с огъня на Своята любов...с труд и всеотдайна умора...бавно и тихо... да превръща пещерите на сърцата ни във пещи...

01.01.2013 г. сл. Христа